

Dr. Izet MAŠIĆ

Tarih u književnom djelu Muhameda Mašića

(Izvodi iz neobjavljenog rukopisa)

Ima više razloga koji su bili presudni da sam se odlučio napisati monografiju o tarihima mog rahmetli oca Muhameda-ef. Mašića. Prije svega, u pitanju je moralna obaveza koju sam imao prema svom rahmetli ocu. Da to nisam učinio ja, nisam siguran da bi učinio neko drugi. Ovome u prilog govori i činjenica da je prošlo četiri godine otkako sam objavio prvo izdanje knjige *"Moji stavovi..."* Muhameda Mašića, a niko nije pomogao u reprintu slijedeća dva izdanja u 1994., i 1995. godini. Isti slučaj je i sa njegovim publikacijama *"Moja uvjerenja i vjerovanja"*, *"Moje gledanje na velesile svijeta"*, *"Džemaludin Afganija - život i djelo"*.

Drugi značajan razlog jeste da sam o tarihima Muhameda Mašića, za koga dobri poznavaoči ove umjetnosti kažu da je najjači na ovim prostorima svih vremena, započeo jedan projekat sa rahmetli Ešrefom-ef. Kovačevićem. Nismo ga završili za Ešref-ef. ovozemaljskog života, ali građa koju smo zajednički prikupili nalazi se u ovoj monografiji. I sam rahmetli Ešref-ef. insistirao je da se tarihima mog rahmetli oca malo više pozabavim jer, izuzev Salih-ef. Trake, o ovoj umjetničkoj sposobnosti rahmetli Muhameda niko nije podrbonije pisao u našoj literaturi.

Otac je, po kazivanju rahmetli Ešref-efendije bio jedinstven hronopisac, (epigrafičar - pisac tariha), možda najveći kog je Bosna imala (što je Ešref-ef. i napisao u predgovoru knjige *"Moji stavovi..."*, (AVICENA, 1993., prvo

izdanje). Rekao je to umjetnik i stručnjak koji je većinu tariha koje je rahmetli Muhamed Mašić napisao, kaligrafski uradio.

U ovoj monografiji nalazi se mali dio od te, za ovaj vid umjetnosti, bogate građe, koja je Muhamedu Mašiću sva zaplijenjena prilikom njegovog posljednjeg hapšenja 1972. godine u Doboju i Tuzli, u njegovoj već poodmakloj dobi. Tom prilikom je zaplijenjeno i nekoliko knjiga prevedenih sa arapskog jezika (među njima *"El urvet-ul Vuska - Čvrsto uže"*, Džemaludina Afganije, zatim *"Nova islamska misao i njen dodir sa zapadnim kolonijalizmom"*, četvrto izdanje, 1964. godine, dr. Muhameda el-Behija) i dr., te njegova vrlo vrijedna knjiga od nekoliko stotina stranica iz područja filozofije politike, zatim prepjevi poezije Medžnuna ibn Kajsa o arpskom Romeu i Juliji - Amru i Lejli, te nekoliko hiljada bejtova na arapskom jeziku, poezije koju je rahmetli Muhamed napisao u Zenici i drugim kaznionicama (od 1946. do 1953. godine) prilikom njegovog prvog hapšenja. Tu su bili i njegovi najljepši tarihi, originali i prepjevi na bosanskom jeziku. U ovoj monografiji objavljeno je samo nekoliko originalnih tekstova tariha na bosanskom jeziku. Jedan od njih posvećen je muderisu hadži Ismail-ef. Mašiću, očevom ocu, odnosno mom djedu, u izvornom obliku, dakle onako kako ga je sročio sam autor. Ostale tekstove na bosanskom jeziku kazivao mi je rahmetli Ešref-ef. Kovačević, odnosno nekoliko ih je prepjevao Mehmedalija-ef. Hadžić, vrsni poznavalac arapskog jezika. Ali, kako i sam Mehmedalija-ef. kaže: *"Tarihi Muhameda Mašića ne mogu nikada na našem jeziku biti tako lijepi kao na arapskom jeziku, jer je sam arapski jezik leksički mnogo bogatiji i, drugo, ja nisam pjesnik i ne mogu se dovoljno jako pjesnički izraziti u prepjevu."*

Moram priznati, ni sam nisam bio dovoljno upućen u strukturu i sadržaj tariha niti u metodologiju njegovog sastavljanja. A primjetio sam da o tome vrlo malo, ili vrlo površno znaju

i upućeniji muslimanski intelektualci, a da o drugim i ne govorim. To je razlog da ovaj vid umjetnosti nije bio dovoljno cijenjen u intelektualnim i naučnim krugovima.

Istovremeno, mora se istaći da je vrlo mali broj onih pjesnika pisaca tariha, koji su znali i bili kadri pisati ih, odnosno da su se zanimali ovim vidom pisanja poezije na orijentalnim jezicima. Salih-ef. Trako, vrsni orijentalista, u jednom svom članku o tarihima "*Kronogrami sarajevskog muftije Muhamed Šakir-efendije Muidovića*" (Anali GHB, njiga 1, Sarajevo, 1972. str. 49.-65-) kaže (1):

"Kronogrami u stihovima su se pisali, a i danas se pišu povodom nekog značajnijeg događaja: gradnje nekog općekorisnog objekta (džamije, mekteba, česme, mosta, banje i sl.), ili povodom smrti neke zaslužne osobe, ili prilikom nekog drugog znamenitijeg događaja. Baviti se pisanjem kronograma u stihu nije bio niti je svačiji posao. Da bi mogao u desetak stihova iznijeti najvažnije o onome kome ili čemu je kronogram namijenjen, a uz to da na kraju u kronostihu izrazi i datum određenog događaja (služeći se brojčanom vrijednošću arapskih slova, kako je to odavno uvedeno u praksu), nastojeći da i taj stih sadrži neku lijepu misao, želju i sl., pjesnik je morao posjedovati široko obrazovanje i znanje te izvanredno vladati jezikom na kome pjeva (u našem slučaju turski, arapski ili perzijski). Prije je i u našim krajevima bilo više takvih i tako sposobnih ljudi, jer je i način školovanja to omogućavao. Od onih koji su u nedavnoj prošlosti preminuli i koje smo lično mogli poznavati su: šejh Sejfuddin Kemura (umro 14. 9. 1917.), Muhamed Enveri Kadić (umro 1959.). Među živim ljudima u našoj užoj domovini (Bosni i Hercegovini) koji imaju sposobnost da pišu kronograme u stihovima danas su, koliko nam je poznato, Muhamed Mašić iz Gračanice, koji je na arapskom jeziku ispjevao niz kronograma za novopodignute džamije, česme i nišane znamenitijih ljudi kod nas, između osta-

lih i tarih na nišanima poznatog našeg učenjaka historika prof. Hamdije Kreševljakovića (preminuo 1959. godine i pokopan na groblju Hendek u Sarajevu), i hafiz Kamil Silajdžić, imam Gazi Husrev-begove džamije i mudževvid Gazi Husrev-begove medrese, koji je također sa velikim uspjehom napisao više kronograma u stihu ljudima preminulim u nedavnoj prošlosti."

Ešref-ef. Kovačević, po mnogim dobrim poznavaočima drugog i rijetkog vida umjetnosti - kaligrafije, najveći kaligraf ovih prostora svih vremena, koji je iza sebe ostavio napisane tarihe i levhe širom dunjaluka, definira tarihe na slijedeći način (2):

"Tarih u arapskoj književnosti, odnosno u arapskoj poeziji predstavlja jednu specifičnu radnju, jednu specifičnu intelektualnu vrstu koja u sebi neminovno sadrži i obrazovanje, u smislu općeg informiranja, upućenosti, dakle erudiciju. Onda, ona sadrži u sebi poznavanje historijskih momenata i, u svakom slučaju, poznavanje vremena u kojem je živio čovjek, odnosno objekat koji je nastao i kojemu je napisan tarih. A, sam po sebi, tarih predstavlja jednu radnju, koja baš unutar arapske poezije predstavlja jedno ostrvce koje je sasvim specifično. Da bi se tarih shvatio, mora se mnogo toga znati, pa tek onda da tarih bude potpuno jasan. Pored izlaganja koja su historijske provenijencije, a koja se odnose na prethodni dio, bilo života bilo postojanja nečega ili nekoga, tarih je u svojoj završnici predstavljao jednu strašnu legitimaciju moći, snage, erudicije onoga ko ga sastavlja. Razumije se da je ovdje riječ o ozbiljnim tarihima, i o ozbiljnim sastavljačima tariha. Muhamed-ef. Mašić, allarahmetile, bio je jedan od prvih koji tome udovoljava. Jer, taj zadnji bejt, odnosno sastavljač tariha, a on se zove šah-bejt, informaciju o tome ko je sastavljač tariha, o tome kome je tarih sastavljen, o tome šta je povod da se jedan takav tarih napiše, i na kraju vrlo prikriveno, ali vrlo inteligentno upućenu dovu Allahu dželesanuhu, da se On svojom milošću i svojom naklonošću na određeni

način umilostivi svima ovima koje smo pobrojali. Ima slučajeva gdje je taj bejt dirljiv do te mjere da izaziva jedan osjećaj šutnje. Nemaš nikakve snage da bilo šta u tom pogledu izmijeniš. To je onaj slučaj kada poruka prevažlazi granice običnoga, granice normalnoga.”

O kvalitetu umjetničkog izraza u tarihima Muhameda Mašića, Ešref Kovačević kaže (“Moji stavovi”, AVICENA, Sarajevo, 1994., str. 146) (2):

*“Ljudi koji su dovoljno upućeni u sastavljanje tariha - hronograma na arapskom, turskom ili perzijskom jeziku znaju kako je to izvanredno težak posao, koji pored odličnog poznavanja jezika na kojem se hronogram pravi, zahtijeva i temeljito poznavanje više disciplina, bez kojih hronogram ne bi mogao imati onu pravu vrijednost. Muhamed Mašić je do te mjere poznao arapski jezik da je bio, svoju prirodnu pjesničku sklonost, u stanju, na izvanredno inventivan umjetnički način utkati u temu svog hronograma, bez obzira na prirodu te teme. Njegovi hronogrami s pravom zadivljuju sve znalce arapskog jezika. Oni ostaju zatečeni, s jedne strane pred erudicijom, a s druge strane, pred besprijeko-
rnim poznavanjem arapskog jezika i njegovog ogromnog leksičkog blaga.”*

A na pitanje koji mu se očev tarih najviše dopao, rahmetli Ešref-ef. je odgovorio:

“Teško je napraviti izbor. Oni tarihi koji su historijskog porijekla imaju određenu granicu, određeni nivo. Oni koji su posvećeni prijatelju imaju svoju težinu i imaju svoj doseg, svoj nivo. Oni koji su upućeni na objekte, oni opet imaju svoj pristup, koji nije zastupljen u ovim drugim ranijim. Recimo, meni je jedan od najnježnijih njegovih tariha, tarih upućen rahmetli Hamdiji-ef. Kreševljakoviću. Muhamed-ef. Mašić tu istupa ne samo kao učenik koji duboko žali, jer duboko poštuje svog profesora, nego i kao čovjek koji je bio u stanju bez suza, onih naših dunjalučkih suza, prikaže svu težinu gubitka

kakvoga je pretrpjela naša sredina smrću rahmetli Hamdije-ef. Kreševljakovića. Ne znam kakva biografija da je napisana o Hamdiji-ef. Kreševljakoviću ona neće nikada imati ono što ima njegov tarih u sedam-osam stihova.

Onda njegov tarih na džamiji Velika Orahovica u Velikoj Orahovici, predstavlja, opet, jedan poseban vid tariha u kojemu je iznesen jedan kratak, prosto biografski podatak te džamije, toga objekta, gdje su dotaknuti elementi koji se odnose na mještane. Pa onda njegov tarih napisan povodom džamije u Varešu. To je, opet, jedan poseban specifičan tarih, u kojemu je on htio iskazati i istaknuti koliku snagu i kolike rezultate može postići jedan čovjek kao pojedinac. Ovdje je bilo govora o Muhamed-ef. hadži Baščauševiću. U ovom tarihu Muhamed-ef. je otvoreno rekao da je na čelu svih dobrih i plemenitih ljudi koji su zaslužni za podizanje džamije baš Muhamed-ef. Baščaušević. Umio je to istaći na jedan način koji ne trpi prigovora i koji je bio čist i bez sumnje da se radi o bilo kakvoj stranačkoj simpatiji. Naime, Muhamed-ef. Baščaušević, raspolagao je sa veoma skromnom školskom naobrazbom, ali je to bio čovjek koji je iz malih nogu zasukao rukave i napravio divnu džamiju u Varešu. E, on je to istako. On nije rekao da je njega na prvom mjestu progurala ni medresa, ni svjedodžbe, niti šta drugo, nego ljubav i svijest da treba da djeluje. I to uopće da treba da djeluje, to je krunski...

“Otac rahmetli koristio je književni arapski - fusha. To je onaj jezik kojim je napisan Kur'ani-Kerim. To je jezik koji je sačuvan zahvaljujući baš Kur'ani-Kerimu. To je za Muhamed-ef. Mašića bila najlakša forma arapskog jezika jer svi fenomeni, sve što se u njemu dešavalo, obuhvaćeno je pravilima. Nema ni jedne pojave koju čovjek može susresti u Kur'ani-Kerimu, a da ona nije pokrivena pravilima, gramatičkim.”

Pošto mi se učinilo interesantnim, zamolio sam rahmetli Ešref-ef. da mi objasni zašto rahmetli otac, ako je tako dobro prevodio, pisao pjes-

me na tom jeziku, prepjevavao s arapskog jezika, prevodio prozu s arapskog jezika, zašto se nije usudio praviti prijevod Kur'ana?

"Znaš li zašto? Zato što je Muhamed-ef. Mašić isuviše dobro poznavao Kur'an. Isuviše dobro je bio svjestan poruka koje se nalaze u Kur'ani Kerimu, i još, isuviše dobro je on poštivao Kur'ani-Kerim. To je bio glavni razlog, jer letimični kontakti sa Kur'ani-Kerimom, odnosno određenim ajetima iz Kur'ani-Kerima i njihovo tumačenje izrečeno iz prsa Muhamed-ef. Mašića u znaznoj mjesri su odstupali od klasičnog stava. Ja se dobro sjećam da je on muku mučio sa jednom arapskom riječju, 'lem'. Ona se u Kur'ani-Kerimu na jednoj stranici pojavljuje više puta, i on je znao da ona mora imati, logički mora imati nijanse u svom značenju, i obraćao se i meni misleći da mu ja tu mogu pomoći, međutim ja mu, razumje se, nisam mogao pomoći u tom pogledu. To je bio jedini razlog što se on nije usudio da prevodi Kur'ani-Kerim. Za njega je Kur'ani-Kerim bio nešto što je neprevodivo, nešto što je dostupno samo u svom originalu, čiji smisao je dostupan samo kada se čita original i ništa više, pošto sam Allah dželle šanuhu tvrdi da ima ajeta čije tumačenje samo On zna, i čijim će tumačenjima On poučiti čovjeka, a za sada taj smisao, iako u ovom vremenu neobjašnjiv, egzistira samo u originalu."

Na kraju, želim istaći da se opus Muhameda Mašića ne ograničava samo na pisanje tariha na džamijama, nišanima, česmama, mostovima u našoj domovini. Muhamed Mašić je pisao tarihe za najznačajnije objekte u islamskom svijetu, pa, između ostalog, i za već spomenuti događaj otvaranja Asuanske brane, zatim čuveni Darul-kur'an u Kairu itd. Prema kazivanju Ešref-ef.

Kovačevića, njegov tarih za ovu branu bio je u užem izboru među tarihima najpoznatijih hronopisaca islamskog svijeta.

Nažalost, nema poznatih informacija niti zapisa o tome gdje i na kojim objektima postoje očevi tarihi. Rahmetli otac je to ponio sa sobom, a protekla luda i teška vremena i njegova potpuna izolacija u komunikaciji nisu nam ostavila podatke o tome. Postoji samo na jednom mjestu u njegovom memoarskom rukopisu da su njegovi originali na arapskom jeziku pohranjeni u više naučnih institucija u dalekom svijetu i kad-tad ugledat će svijetlo dana, s Božijom pomoći... Nadajmo se...

LITERATURA

1. Trako S., Kronogrami sarajevskog muftije Muhamed Šakir efendije Muidovića, Anali GHB, knj.1, Sarajevo, 1972: 49-65.
2. Mašić M., Moji stavovi..., "Avicena", Sarajevo, 1995: 146
3. Čelić Dž., Uvodne napomene. U: Mujezinović M., Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini, knj. I, - "Veselin Masleša", Sarajevo, 1974: 5-6.
4. Mujezinović M., Islamska epigrafika u Bosni i Hercegovini, knj. I, - "Veselin Masleša", Sarajevo, 1974: 7-16.

Izbor tariha Muhameda Mašića

Iz bogatog pjesničkog opusa Muhameda Mašića, koji se, pored ostalog, bavio i pisanjem tariha (hronograma), pjesničkom vrstom u kojoj je pokazao vrhunsko majstorstvo, donosimo nekoliko stihova u prevodu i originalu, koji će uskoro biti objavljeni u posebnoj monografiji njegovog sina Dr. Izeta Mašića¹ pod naslovom "Tarihi Muhameda Mašića" Pri izboru se nismo

¹ Izet (Muhameda) Mašić, rođen je 1952. g. u Gračanici. Gimnaziju završava 1971. u rodnom gradu, a Medicinski fakultet 1976. u Sarajevu, gdje 1982. specijalizira socijalnu medicinu i organizaciju zdravstvene zaštite. Magistrirao je i doktorirao iz područja medicinske informatike. Boravio je na usavršavanjima u više evropskih znanstvenih centara. Predsjednik je Društva za medicinsku informatiku BiH i član Izvršnog komiteta evropske i svjetske asocijacije medicinske informatike (EFMI i IMIA). Do sada je organizirao tridesetak naučnih i stručnih skupova iz nekoliko oblasti - medicine, historije, etike, edukacije, islamizacije itd. Publicirao je oko 150 naučnih i stručnih radova u raznim publikacijama u

rukovodili samo umjetničkim dostignućem i ljepotom odabranih tariha, već njihovom dokumentarnošću, odnosno vezanošću za pjesnikov zavičaj - Gračanicu, vjerujući da ćemo bar donekle čitaocu približiti ovaj rijetki pjesnički žanr i pjesničke domete ovog znamenitog Gračanlije, čije "će ime", kako stoji u predgovoru pomenute Monografije, "biti neizbrisivo upisano u plejadu najboljih pisaca hronograma na našim prostorima svih vremena."

Tarih na nišanu prof. Hamdije Kreševljakovića

"El-Fatiha"

Zvali smo ga Hamdijom, a to je ličnost
Čiji život bijaše za pohvalu.

Bio je omiljen i kao takav ode iz naroda,
Osobito su ga voljeli njegovi učenici, a njih je
na stotine.

Istraživao je prošlost svoje domovine.
I opisivao živote mnogih učenih dobrotvora i
gaziya

Da bi se njihovi potomci sjećali
I povodili za njima naši sinovi i kćeri.

Godina njegove smrti sadržana je u riječima:
"Izrečen je tarih". (Kaleha tarihu).

1388. (1959.)

الفاتحة

نسميه حمداً فذات وذات
لقد عاش محموداً فنعم الحيات
وقد غاب محبوباً عن القوم سيما
تلاميذه الباكين اذ هم مطات
ولاح ايام البلاد ومن هم
ذو العلم والخيرات او هم غزاة
ليستكثر الاجيال ذكرها
ويقتدى بالجداد هم ابنا ثنا وبنات
وقد ارج تاريخ عام وفاته
ففى "قالها التاريخ" تلك الوفاة

Tarih na nišanu muderrisa hadži Ismail-ef. Mašića

Ne mimođe zaposlenog
niti prolaznika
a da tome ne pokaza
lice prijaznika.

Muderris i imam bješe,
ostari povučen
i života čista, ne k'o
svijet nenaučen.

Gledajući u nam budno
potomstvo umrije

zemlji i inozemstvu. Bio je urednik sljedećih časopisa: "Glas medicinar", "Acta medica et stomatologica studentorum Iugoslavica", "Materia socio-medica Iugoslavica", "Acta informatica medica" i "Medicinski arhiv". Do sada je objavio sljedeće knjige: "Medicinska deontologija sa uvodom u medicinu" (1988.), "Zdravstveni odgoj" (1988.), "Hardver i softver za medicinare" (1993.), "Medicinska informatika" (1994.), "Medicinsko odlučivanje" (1994.), "Arapska medicina" (1994.), "Zdravstvo u BiH tokom osmanskog perioda" (1994.), "Zemaljska bolnica u Sarajevu" (1994.), "Klasici arapsko-islamske medicine" (1995.), "Bibliografija prijevoda medicinskih djela s orijentalnih jezika" (1995.), "Ibn Sina - Avicena - Život i djelo" (1995.), "Regional hospital in Sarajevo" (1995.). Urednik je preko trideset knjiga i monografija drugih autora.

otvorena oba oka,
ničim zbunjen nije.

Sin žaljenog, moleć' Boga
oprašta onom koji
u Šabuši ukopan
je ovaj tarih skroji.

Samrti mu u molitvi
što se iz njeg slila:
"Moj Gospode, pomiluj nam
Mašić Ismaila."

ما رقط بمشغول ولا ماش
الا وابدی لهذا وجه بشاش
مدرس وامام شاخ معتكفا
وطاهر اعيشه لامثل اوباش
قدمات مفتوح عيني ناظر خلفا
يقظان فينا ولم يدهش بادهاش
وارخ ابن المعزى عنه مرغيا
غفو العفر عن المشوى بشعباش
وفاته في دعاء منه منه
"رحمت مولاى اسماعلنا الماشه"

Tarih džamije u Donjoj Orahovici kod Gračanice

Stanovnici Orahovice na Putu Upute
sagradiše u svom najvećem selu Mesdžid.

Na mjestu koje bijaše prazno,
čiji svjetionik skoro da bijaše utnuo.

Sagradiše novi, veći, ljepši i udobniji
za one koji ga posjećuju.

U pohvalu onima koji su ga podigli
evo tariha:

"Blago onima koji sagradiše bogomolju
u Tvoju slavu, Bože."

1397. (1968.)

الاورخويون في سبيل الهدى
يبنون في كبرى فراهم مسجدا
بدلا من البيت الاسير بموضع
خالك يكاد مناره ان يخمد
فبنوه ماهو لاجديدا واسعا
ابهى وايسر ان يزار واجودا
في مدح من رفعوا البنا تاريخه
نعم الذين بنوا رحابك معبدا

Tarih džamije u Džakulama kod Gračanice

Nek si blagoslovljen naš džakulski težače
Ushitio si nas svojom primljenom aktivnošću.

Podigao si najljepšu džamiju u našem selu
Čija se svjetla slijevaju poput bujice.

Sin Ismailov ti sroči tarih
"Nur otvorenja džakulske džamije."

بوركت يا فلاحنا الجا كولى
 اعجبتنا بنشاطك المقبول
 اسست الفخر معبد فى ريفنا
 وتدفعت انواره كسيول
 نظم ابن اسماعيل تاريخه
 "نور افتتاح المسجد الجا كولى"

Tarih džamije u Gornjoj Orahovici kod Gračanice

Ne prođe ni pola prošlog stoljeća po Isa, alejhisselamu, otkako je gazija Sulejman sagradio običnu musallu.

Nije osijedila glava dugovječnoga, a ona je obnovljena, jer bijaše opasnost da se njena lijeva strana sruši na one koji sedždu čine.

Početkom pedesetih ovog stoljeća, po drugi put je obnovljena, jer se njena lijeva strana, usljed ponovnog slijeganja doline, raspukla.

Sad je stanovnici po treći put iz temelja obnoviše, pa postade ljepša, veća i gizdavija.

Ako dodamo "hiljadu", njen tarih bit će u rečenici:
 "Svijest njihovog gazije živjet će kod unuka (potomaka)."

له ريات نصف القرن اعني السابق الميلا دى
 ان اسس الغازى سليمان المصلى العادى
 ما ابيض راس معمر حتى اعيد بناؤه
 حذر امن ان ينقض ايسره على سجاد
 من بدء خمسينات هذا القرن جدد تانيا
 والشق ايسره لتكرار المخطات الوادى
 فالان جددده الالهالى ثالثا باساسه
 ابهى واوسع حيث اجود ايها الاجواد
 بل ان نزد الفاجد تاريخه فى جملة
 هى وعى غايرهم اجل يحيى لدى الاحفاد

Tarih džamije u Malešićima kod Gračanice

Nova generacija nije sebe u propast bacila nego u vjeri i pokomosti traži lice Gospodara.

Svako nužno žuri za napretkom nekim
 Blago l' onom ko izborom svojim žuri za uzvišenim.

Jučer bolnica, škola i munara na njoj,
 najljupkije i najljepše djelo u registru hajrata.

Danas su ponijeli krunu radujući se svojim projektima
 svečano otvarajući prekrasnu džamiju koju su podigli.

Ako ispustite "elif", tarih će glasiti:
 "Sa Malešićima raduju se muslimani svi."

Osman Garagić (1958.)

Meni tuga

Ja ne bih, sigurno ne bih
al moram, moram stati
sve zablude razbacati

Bacam dio sebe
umirem preko reda
nemam nikakvih izgleda

Da promijenim svijet
da sebe spasim
pa neka se sve ugasi

Neka se ugasi sve
što je gorjelo i što nije
ako je uopšte nešto gorjelo

Vama vaša radost
i velike zablude
meni tuga i male istine.

Sloboda

Dok me gurate niz kamenjar,
očekujući moj krah,
ja biću jež.

Znam da bi sa zadovoljstvom
gledali moj prah.

Dok bacate na mene ljagu
da slomite inicijativu,
ja biću voda.

Uzalud duša cinika
životinjska želja za vlast,
sa mnom je splet prilika

sloboda ima najveću slast
sloboda, sloboda...

Opet

Ovo je istina, ovo nisu fraze
oči mi vade,
ruke mi sijeku,
nisu svjesni šta rade
nevinom čovjeku
opet po meni gaze.

Ovo je istina, ovo nisu fraze
ja ne puštam krik,
mada u meni sve se lomi od bola
otkud im na mene pik
pitam se čemu ta škola
opet po meni gaze.

Ovo je istina, ovo nisu fraze.

Ja moram sam

Ja neću sa vama
a neću ni s njima
ja hoću sam
i nije me briga
ko je jači
i koliko vas ima
ja moram sam.

Hasan Puškar (1972)

Što znaš o meni

Plaši me
suviše glasna tišina ovog jutra
i pogled tvojih očiju što se povlače
sa tamom izbrisane noći
što znaš o meni
vječnom refrenu života

SAMOĆI

Noć

Noć!

Kiša u crnom odijelu pere
prljave pločnike usnulog grada.
Da l' postoji negdje
neko ime
a da mu tuga čovječanstva nije strana?

Možda i ne postoji
možda je samo uspavana
drvena lutka na straži
što čeka,
u predvečerje civilizacije
utopljena u rijeci trezvenog razmišljanja
Možda smo nekad sanjali
neko drugo vrijeme
neke druge ljude
kako hodaju ulicama
nekog drugog svijeta
ukradenim zvonkim koracima
u ritmu marša
dok se led tiho i na prstima
uvlačio u naše duše
nije li to možda
došla jesen života
zgužvana u 25 godina
straha, bola i ljubavi
sa srcem nevinog dječaka
i iz sjećanja
ukradenog razbijenog djetinjstva.

Praskozorje počinje na istoku
blijeda svjetlost se provlači kroz
maglovite pore prohladnog jutra
ubijajući noć
ovu noć
moju noć
sa hiljadu sitnih
svjelucavih kapi života
u neki novi dan.

Sva majčina jutra

Sabah!
i majka
sklopljenih ruku
zanosno predana molitvi
dok jutro puže uz prozore
dajući blještavo svjetlo i pružajući
svoje blijede prste po zidovima
puste sobe.
Očima, uprtim u prošlost
pokidam
zveckave lance vremena,
a sjećanja i snovi nadiru neustrašivi i snažni
tražeći rascvjetalu obalu
njene duše, i
nježni zagrljaj tvrdih ispucali ruku
nagriženih vremenom
što glode srce do očaja.
Znam, majko,
to me zovu tvoja ugašena jutra
i snovi prekinuti
negdje na pola puta
a ovo parče nesreće i ugašenosti u polutama
svakim otkucajem srca predano molitvi
sve ti je bliže i bliže.

Moja molitva

Bože,
svom poniznom robu,
pomozi da zaboravi
snove pune jeze
koncentracionih logora i
boje mjesečine ukočenih lica
svojih prijatelja
Bože,
pomozi svome robu da
zaboravi bez suza
skamenjeni bol preživjelih
pomozi da ugasim
mržnju u srcu

i udavim želju za osvetom
 kada se pojavi blijedo lice prošlosti
 iza horizonta svijesti
 kada se iz mezarja digne
 krv šehida nošena
 olujom sjećanja
 uplakane bosanske majke
 pomozí svome poniznom robu
 da zaboravi
 al da nikad ne oprosti
 krvave zalaske sunca
 nad
 uvehlim licem svoje mladosti.

Prijateljima kojih više nema

Niske, prijeteće i bezglasne
 humke mojih prijatelja
 pred nebom koje se povlači
 pune spokojstva bez straha i pitanja.
 I sjećanje, na to nestvarno
 što teče kroz tamu mojih žila
 dok gledam vaša lica
 u sjeni blijedo očuvane prošlosti.
 Ne, ne osjećam tugu
 dok sam predan učenju Fatihe
 nad vašim humkama

Hazim Hankušić (1949)

Siroto lane

Pucanj se čuo daleko...
 zlikovci ne biraju žrtvu -
 svejedno, košuta ili žena -
 siroto lane, uz majku mrtvu
 tužne jasike prekrila sjena.

Tamo se naši bore

Čuju se jauci
 negdje daleko,
 udari granata
 u ovom času ostade neko
 bez oca, sina ili brata

Dopire miris paljevine...
 opet naše kuće gore -
 čuju se pucnji
 i iz daljine,
 dok sviću krvave zore.

Ne boj se!
 tamo se naši bore.

Atif Brkičević (1947)

Putokaz života

Pustinja životnih iskustava
 ne može nas naučiti
 sve se odigrava
 u trenu zanosa,
 strasti ili očaja.

Mi smo izgubljena djeca
 koja lutaju bez cilja, bez znanja,
 bez spoznaje što je život.

Mi smo osiromašeni
 za sve što smo smatrali svojim.

Tek vječna svjetlost
 kada nas obasja
 i osvjetli naš pravi put
 mi spoznajemo život.

Ramo Softić (1967)

Ognjište

Da li ću opet
ko nekad - uz pjesme sklad
vidjeti svoje ognjište
sada zgarište...

Da li ću opet
ko nekad - sa drugog sprata
uz svoga brata
gledati prolaznike
moje poznanike?

Proza

Dževad Ahmetašević

Fatalna greška

(odlomak iz neobjavljenog romana)

...Njen perfektan engleski, francuski i njemački, njena vanjšina ostavila je visok dojam na gospodina Džonsa, tako da je odmah pošla sa radom. Fabrika je brzo napredovala. Potpuna izmjena u strukturi rada, nove forme, veliki uloženi kapital stvorio je gotovo čudo. Dijana je protekle godine u "Steli" odradila punom parom. Velikim dijelom je doprinjela da firma uspije.

Ona nije bila više samo prevodilac. Postala je vodilja fabrike. Putujući mnogo, bila je obasipana poklonima, pažnjom šefa. Taj veliki šarm, niti u jednom trenutku nije mogao probiti magični štiti gospođe Malkić i zaroviti joj mač u srce. Znao je da Dijana bolesno voli svog muža, pa se nikad nije s njim posebno ni upoznao. Bio je žedno ljubomoran, ne prihvatajući tezu da

postoji bolji. Za njega je ostala neriješena enigma: ja, novac, slast, kralj. On prosjek, gotovo bijeda, nula.

Dijana je zavodničke manire prihvatila prijateljski. Zнала je od prvog trenutka da je Sten želi, ali joj je to samo pomalo godilo. Ona je imala svog Mala, jednu i jedinu pravu ljubav. Imala je čovjeka svog života. Jednom prilikom, dok joj je Sten pokušavao izjaviti ljubav, ona se istinski zamislila i u mislima odlutala do Mala, tako da gotovo ništa nije ni čula.

Priznala je sama sebi. Taj čovjek, njen muž, nije ni svjestan koliko moć ima nad njom. To je zaista bila nadprirodna privlačnost.

Osvanulo je novo jutro.

Prvi radni dan bračnog para Malkić koji započinje iz novog doma. Pošto su malu Adrianu usput ostavili kod rođaka, Dijana i Mal su se žurno odvezli na posao.

Mal se brzo uputio u svoju kancelariju. Prostorija skućena, usko mala, zbijena, ipak je odisala čistoćom. Stvari su bile poprilično stare. Same su davale prizvuk nezamjenjivosti. Kao da su molile da tu ostanu. Nisu bile ništa posebno, postojale su bolje. Recimo, stari sat koji je visio na zidu samo što nije imao brkove i bradu. Izgledao je zaista kao starac sa slike pored njega. Bio je to portret Davudovog oca, koji je bio težak, i na kojeg je gospodin Bečić bio jako ponosan. Uvijek je govoio Malu, kojeg je, inače, najviše volio i cijenio:

"E moj, Seno, lako je biti svetac kad ti je bog otac. Treba biti čovjek."

Takvim je smatrao i Mala i kao takvom Seni nije ništa smetalo.

Tog jutra bio je zaokupljen mišlju da dâ oglas u novine. Dok je tražio broj gradskog lista nije ni primjetio radnicu koja ga je prekinula:

- Dobro jutro, šefe - veselo uzviknu Sanela.